

RUKOPISY BÝVALÉHO FRANTIŠKOVA MUZEA V BRNĚ

Moravský zemský archiv v Brně

fond Sběrka rukopisů bývalého Františkova muzea v Brně – G11

Palachovo náměstí 723/1

625 00 Brno

Katalog rukopisů: Irena ZACHOVÁ – Stanislav PETR (ve spolupráci s Annou Kernbach-Smékalovou), Soupis sbírky rukopisů bývalého Františkova muzea fondu G 11, Praha 2010, 687 s.

Počet rukopisů: 989 (1019 svazků), z toho 30 rukopisů středověkých

Datum vzniku nejstaršího rukopisu: přelom 13. a 14. stol.

Jazyky: angličtina, čeština, francouzština, italština, latina, maďarština, němčina, polština, ruština, řečtina, srbochorvatština, arabština, čínština, hebrejština, syrština, tarahumárština, turečtina

Obsah: archeologie, astrologie, biografie, cestopisy, diplomatika, epigrafika, genealogie, geografie, geologie, heraldika, historie, hospodářství, jazykověda, knihovnictví, lékařství, lékárnictví, literatura, matematika, numismatika, pedagogika, personalia, politologie, právo, přírodní vědy, správa, statistika, stavebnictví, technika, teologie, těžářství, topografie, vlastivěda, vojenství, uměnověda, zvěrolékařství

Počátky sbírky rukopisů bývalého Františkova muzea v Brně lze hledat již na přelomu 18. a 19. století v Moravsko-slezské hospodářské společnosti (K. k. mährisch-schlesische Gesellschaft zur Beförderung des Ackerbaues, Natur- und Landeskunde). K největšímu rozšíření sbírky došlo po vzniku Františkova muzea v roce 1818 a pak po celé 19. století, kdy se mnohé rukopisy do muzea dostaly darem a z pozůstalostí předních moravských učenců, historiků a sběratelů mnohdy i z řad moravské šlechty. K rozsáhlejším darům patřila pozůstalost topografa František Josefa Schwoye, kterou do muzea věnoval hrabě Hugo Salm-Reifferscheidt, nebo pozůstalost profesora na vídeňské univerzitě Josefa Valentina Zlobického věnovaná hrabětem Josefem Auerspergem. Muzeum získalo rovněž velkou pozůstalost hraběte Bedřicha Sylva-Tarouca, která zahrnovala i 351 rukopisů největšího moravského sběratele z přelomu 18. a 19. století Petra Cerroniho. Poslední velkou akvizicí byla v 90. letech 19. století sbírka

brněnského starosty rytíře Christiana d'Elverta. Nemalou zásluhu o rozkvět rukopisné sbírky a knihovny Františkova muzea měli jeho kustodi Albín Heinrich, Mořic Trapp a poslední knihovník a autor prvního katalogu rukopisů Vilém Schram. V roce 1900 byla sbírka předána do Moravského zemského archivu a měla 987 rukopisů. Do dnešní doby přibyly již jen dva další.

Převážná část rukopisů je novověkých ze 17.-19. století, ale ve sbírce nalezneme i 30 rukopisů středověkých a 43 rukopisů raněnovověkých ze 16. století. Mezi středověkými rukopisy vyniká sedm chorálních liturgických rukopisů pocházejících ze zrušených moravských klášterů. Novověké rukopisy obsahují bohatý pramenný materiál k dějinám a vlastivědě Moravy a Slezska, moravských měst, jednotlivých panství nebo obcí. Mnoho pramenů poskytuje sbírka rukopisů pro církevní dějiny, historii klášterů a církevních řádů, dějiny zemského i městského práva, vojenství, ale i hospodářství a v menší míře i přírodních věd. Značný je počet archivních rukopisů, především diplomatické povahy, které v opisech přinášejí řadu listinného materiálu.

Mezi nejvýznamnější kusy patří iluminované a zlacené antifonáře, graduály a zpěvníky od 14. do 15. století, z nichž vyniká již zmíněný antifonář Elišky Rejčky (FM 1-8, 916); kalendárium s martyrologiem znojemských klarisek ze 14. století (FM 512); zlomek traktátu de interdicto z roku 1355 s právním sborníkem pro Slezsko 14.-15. století (FM 611); Epistolae pharaonis Jana z Limoges ze 14. století (FM 773); právní kniha Vídeňského Nového města z roku 1378 (FM 625); Dicta virorum illustrium Valeria Maxima z 15. století (FM 630); Candela rhetoricae z r. 1418 (FM 964); zlomek traktátu Stanislava ze Znojma z počátku 15. století (FM 728); sbírky kázání (FM 641, 645, 880); písemnosti z kostnického a basilejského koncilu (FM 771); Letovický misál z r. 1463 (FM 626); zlomek misálu z přelomu 14. až 15. století (FM 644); opis polemiky Konráda z Megenbergu proti Ockhamovi z 15. století (FM 149); exemplář Vulgáty z roku 1455 (FM 432); tištěný kartuziánský misál z počátku 16. století (FM 27); kopiáře Pernštejnský (zlomek FM 96, 599/5), Kateřiny ze Žerotína (FM 599/2-4), Strachnovský (FM 441), Petřvaldský (FM 615); právní knihy – kodexy Sedlnický (FM 522) a Doubravický (FM 930), několik exemplářů Tovačovské knihy (FM 10, 194, 354, 575/1, 624, 940); originální list Václava Budovce z Budova Žerotínovi z roku 1579 z Konstantinopole (FM 69); list Karla st. ze Žerotína manželce z roku 1621 (FM 908); listy Bočkajových hejtmanů na Moravu a do Slezska z počátku 17. století (FM 226); moravské konfiskační protokoly s dalším materiálem, který shromáždil d'Elvert (a většinou také publikoval); několik městských kronik (Kranichova olomoucká FM 391, jihlavská z 16. století, holešovská ze 17.-18. století FM 966),

registra přstického a vlasického panství z roku 1574 (FM 604); soupis moravských panství z roku 1604, astronomické knihy z 16. století; genealogický materiál k moravské šlechtě (včetně opisů závětí a fideikomisů); biografický materiál k českým a moravským učencům; druhý nevydaný díl Pešinova díla Mars Moravicus (FM 421); zlomek koránu ze 17. století (FM 922); korespondence významných osobností (Honse, Dobner, Habrich, Zlobický, Dlabač, Dobrovský, Giannini, Freytag z Čepirohu, Cerroni); statistický materiál z 18.-19. století; listiny k dějinám měst, olomoucké univerzity a řádů (různé sbírky listin a opisů, diplomatáře většinou z pozůstalosti Cerroniho a jezuitika); čínský obrázkový herbář z 18. století (FM 863); opisy listin vatikánského archivu, který dal pořídit František Palacký (FM 24).

Další literatura:

Bertold BRETHER, Die Cerronische Manuscriptensammlung des Franzens-Museums. Musei Franciscei Annales 1, MDCCCXCV, Brunae 1896, s. 91-129.

František BARTOŠ, Zpráva o rukopisných sbírkách národních písni moravských z roku 1819, chovaných ve Františkově museu v Brně. Musei Franciscei Annales 1895, Brunae 1896, s. 67-90.

Wilhelm SCHRAM, Geschichte der Bibliothek des Franzens-Museums, Musei Franciscei Annales 1896, Brunae 1897, s. 41-76.

Josef ŽÁK, Deutsche Volkslieder in den Handschriften des Franzens-Museums in Brünn, Musei Franciscei Annales 1896, Brunae 1897, s. 245-263.

Ferdinand MENČÍK, O knihovně Josefa Valentina Zlobického, Časopis Matice moravské 29, 1897, s. 75-82

František KAMENÍČEK, Rukopisná sbírka Josefa Valentina Zlobického, Musei Franciscei Annales 1897, Brunae 1898, s. 291-307.

Václav HOUDEK, Miniatury Františkova muzea, Musei Franciscei Annales 1898, Brunae 1899, s. 131-142.

Prokop ZAORAL, Sbírka rukopisů Františkova muzea v Brně, Studie o rukopisech 14, 1975, s. 209-219.